

Hvorfor er talentudvikling vigtig

Alle elever har brug for at blive mødt og stimuleret på det niveau, der passer til dem. Til gavn og glæde for den enkelte, der trives og udvikler sig, og til gavn for samfundet. Og Danmark har brug for alle talenter, at alle bliver udviklet og udfolder deres talenter.

Derfor skal vi udfordre og støtte alle elever i grundskolen og på ungdomsuddannelser, så de bliver så dygtige, som de kan. Det gælder de svageste elever, og det gælder de elever, som har potentiale og evner til at udfolde og styrke deres talenter.

Det er afgørende for elevernes trivsel, motivation og fastholdelse af motivation, at de bliver udfordret på et niveau, der sikrer, at de bevarer deres interesse og udviklingsmuligheder inden for de områder, der særligt vækker deres motivation og interesse, fx naturvidenskab, samfundsvidenskab og humaniora.

Hvis ikke elever med medfødte evner og talenter stimuleres og udfordres, er der risiko for, at de mistrives, klarer sig dårligere rent fagligt og mister lysten til at lære og udfordre sig selv.

I Danmark er det heldigvis et mål både i grundskolen og på gymnasierne, at eleverne skal udfordres, og sikres tilbud med henblik på, at de bliver så dygtige, som de kan (nationale mål for Folkeskolen¹ og lov om gymnasiale uddannelser²).

Udvikling af talent kommer ikke af sig selv. Ligesom dygtighed heller ikke kommer af sig selv. Dygtighed kræver både talent og træning. Men talent gør det lettere hurtigt at komme op på et højt niveau. Og dermed forløse potentialet. Den fransk canadiske talentforsker og professor François Gagné har gennem sin forskning sat fokus på, hvordan medfødte evner over tid kan udvikle sig til talent inden for et givent område. Det er en udviklingsproces, hvor individet er under indflydelse af såvel indre som ydre katalysatorer. Indre katalysatorer er bl.a. passion, motivation, viljestyrke og vedholdenhed. Mens ydre katalysatorer kan være forældre, en lærer, særlige rollemodeller med videre. Hos ATU Øst er vi meget inspireret af Gagnes talentbegreb og tanker om talentudvikling.

I denne artikel vil vi komme ind på talentbegrebet og hvad talent er, spredning blandt elever i forhold til klassetrin og niveau, udviklingen i læringskurver blandt elever samt, hvad potentialet blandt eleverne er for at klare sig på højt niveau. Alt sammen for at belyse spørgsmålet: Hvorfor er talentudvikling vigtigt?

Hvad er talent?

Talenter findes inden for alle kategorier og aktiviteter. Det kan både være inden for sport, kunst, kultur og uddannelsesverdenen. Hos Akademiet for Talentfulde Unge Øst læner vi os op ad den fransk canadiske talentforsker, François Gagné, der definerer talent som:

---

¹ [Om nationale mål | Børne- og Undervisningsministeriet \(uvm.dk\)](#)

² [Bekendtgørelse af lov om de gymnasiale uddannelser \(retsinformation.dk\)](#) §28, stk. 2

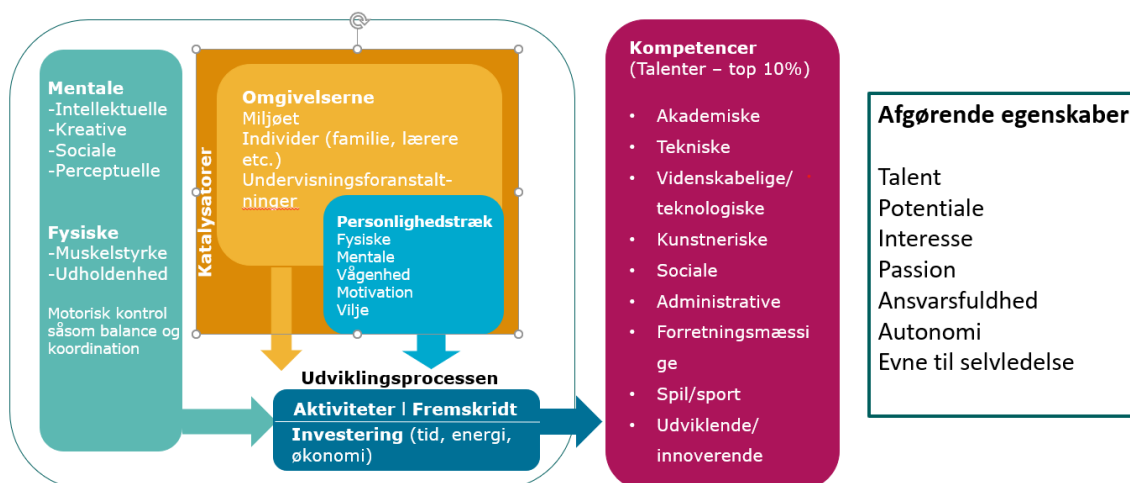
Talent is the outstanding performance or competency in one or more fields of human activity that places a student in the top 10% of age peers in that field (Francoys Gagné, 2008)

Børne- og Undervisningsministeriet har yderligere defineret talent som:

Et talent er en person, som er god til noget og som har mulighed for at blive en af de bedste, hvis potentialet stimuleres. Børn og unge, der har lysten og viljen til at yde en særlig indsats (Undervisningsministeriet, 2011)

Potentialet kombineret med lysten og viljen til at gøre en særlig indsats er således helt centrale begreber, når vi forsøger at indkredse, hvad der definerer eller kendetegner talent.

I sin model *The Differentiated Model of Giftedness and Talent* viser Francoys Gagne, hvordan medfødte evner (hvad han kalder gifts eller aptitudes) kan udvikle sig til et talent inden for et givent område eller aktivitet. Det er en lang udviklingsproces, hvor individet er under indflydelse af såvel indre som ydre katalysatorer. Indre katalysatorer er bl.a. passion, motivation, viljestyrke og vedholdenhed. Mens ydre katalysatorer kan være forældre, en lærer, særlige rollemodeller mv.

(Kilde: *Françoys Gagnés*)

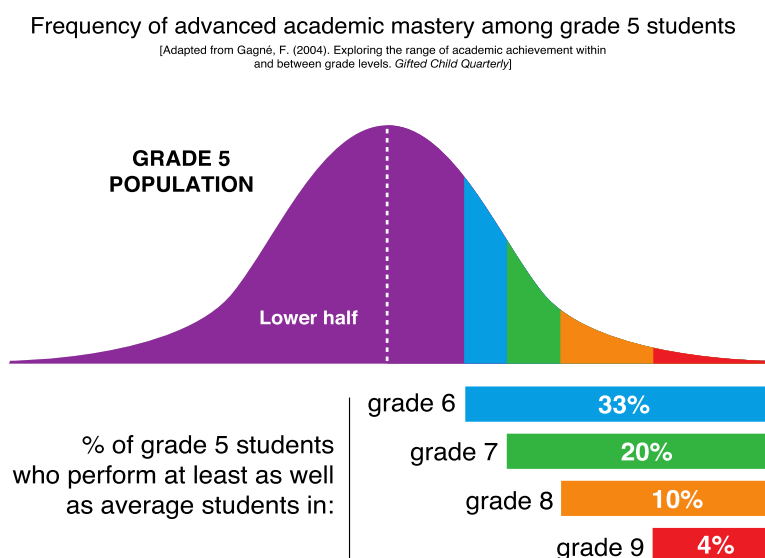
De elever, som har glæde af at gå på Akademiet for Talentfulde Unge Øst, har som oftest følgende kendetegn: De har særlige forudsætninger inden for et eller flere områder, er blandt de dygtigste i deres klasse, eller de har potentialet til at blive det. De har en stejl læringskurve, evner at tænke abstrakt og løse komplekse problemstillinger. De er nysgerrige og savner ekstra udfordringer, og så har de både vilje og overskud til at følge et ekstra tilbud, som ATU Øst programmet ved siden af den daglige skolegang.

I de følgende afsnit viser og gennemgår vi figurer og modeller baseret på Françoys Gagnés undersøgelser og forskning i talent og potentiale suppleret med egne erfaringer og observationer. Vi ønsker at bidrage til en nuanceret forståelse af talent, udviklingsbehov og muligheder for talentudvikling i uddannelsessystemet.

Frequency of mastery

Der er stor spredning blandt elevernes faglige præstationer i forhold til deres klasstrin. Figuren her nedenfor over fordeling af niveauet for elevernes præstationer er baseret på François Gagnés forskning blandt 20.000 5. klasses elever.

Figuren viser, hvor godt eleverne klarer sig i forhold til deres klasstrin. Her ser vi, at hele 33% af eleverne på 5. klasstrin klarer sig lige så godt som den gennemsnitlige 6. klasses elev. 20% klarer sig lige så godt som den gennemsnitlige 7. klasses elev, og 4% af eleverne i 5. klasse klarer sig lige så godt, som en gennemsnitlig elev i 9. klasse.

Der er således en kæmpe spredning i tilegnelse af pensum i den enkelte klasse. Eller med andre ord, hvis vi tillod eleverne at lære i deres eget tempo, kunne flere af dem tilegne sig pensum svarende til fire klasser over deres nuværende klasse. Vi er ikke fortalere for, at børnene skal springe flere klasser over, for socialt er de på niveau med deres jævnaldrende, men blot for at illustrere, hvor stor forskel der er på tilegnelsen af pensum eller med andre ord på læringskurverne.

Derfor er det vigtigt, at skolen sikrer, at der er tilbud og udfordringer, så alle eleverne bliver udfordret og ikke mister lysten og motivation til at lære.

The Fan spread effect

I nedenstående figur præsenteret af François Gagné ses spredning i læringskurven blandt elever over tid. Antal år eleverne går i skole ses nederst på den horisontale x-aksen, mens progression, målt på, hvor godt eleverne mestrer det pågældende pensum, ses til venstre op ad y-aksen.

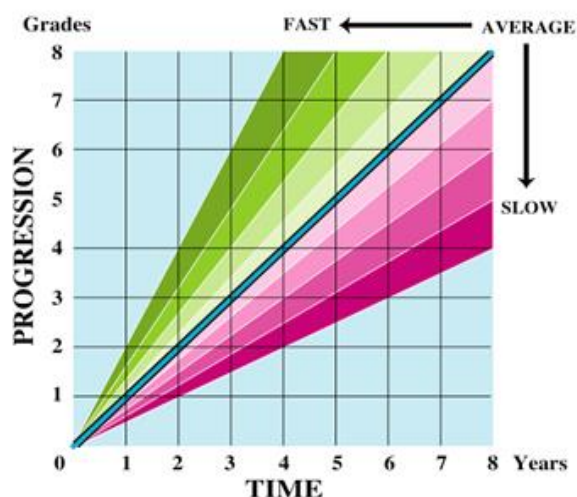
Det pink område repræsenterer dem, der lærer langsomt, den blå midterste diagonal, medianen, og det grønne område viser dem, med den stejleste læringskurve. Som figuren viser, har dem, der

lærer langsomt, kun nået halvdelen af det forventede pensum, nemlig 4 års pensum ved 8 års skolegang mens dem, med den stejleste læringskurve, har klaret det dobbelte af det forventede pensum, nemlig 8 års pensum på 4 år.

Figuren viser, at det vertikale gab i resultater vokser fra et år til det næste og viser, hvor vigtigt det er, at alle elever uanset forudsætninger, får lov at lære i deres eget tempo. For de dygtigste er det lige så frustrerende, at skulle lære langsomt, som det er for de svageste elever at skulle lære hurtigere end de kan.

Derfor er det så vigtigt med curriculum berigelse, altså det at tilbyde de dygtigste elever sværere pensum og opgaver, end de har til daglig sammen med resten af klassen. Det ser vi med al tydelighed hos Akademiet, og vi ser den glæde og energi, det giver vores elever at blive mødt på deres eget niveau sammen med andre, der har sammen læringskurver.

Fan spread effect

I det følgende afsnit vil vi se på sammenhængen mellem elevernes præstation, evner, talent og IQ.

Evner, talent og præstation

En umiddelbar antagelse vi ofte møder er, at der er en direkte sammenhæng mellem evner, talent og høj præstationsevne. Undersøgelser og vores egne erfaringer viser, at dette ikke altid er tilfældet, hvilket nedenstående model illustrerer.

Modellen, der baserer sig på François Gagnés forskning i talentudvikling, viser akademiske præstationer (academic achievement) op ad akse til venstre og IQ (intellectual aptitudes) vandret ad akse øverst.

I modellen er populationen på de 1.000 respondenter fordelt på IQ, hvor IQ under 110 er average/low, 110-119 er bright mens over IQ over 120 er det Gagne kalder gifted eller højt begavede, samt Talented (10%), High Achievers (15%) og Average/Low. Nederst i figuren ses, hvordan de respondenter fordeler sig med en gruppe på 750, der præsterer middel til lavt, 15%

eller 150 defineres som, high achievers samt 10% d.v.s. 100 i top 10, altså talenterne, som er vores målgruppe.

Når man sammenholder evnerne (intellectual aptitudes) med akademiske præstationer (academic achievements) kunne man formode, at alle de 100 talenter, der præsterer maksimalt, samtidig er dem med den højeste intelligens, og på samme måde, at de 750, der har en IQ på under 110 præsterer middel eller lavt. Altså et nogenlunde sammenfald mellem evner og præstationer.

Men som modellen viser, er det langt fra tilfældet. Kun 30% af dem, der har potentiale til at præstere på topniveau, lykkes med det, mens hele 30% af de elever med højest IQ præsterer middel eller lavt (se det nederste turkise felt). Her er et kæmpe potentiale for at motivere og udvikle de dygtigste unge i denne gruppe.

En interessant observation er, at hele 4% (de 30 i den øverste venstre boks), der har en IQ under 110, præsterer blandt top 10%. En observation, der understreger, hvor vigtig de personlige kompetencer er, herunder flid og vedholdenhed, rollemodeller, miljø, undervisere, stimulation i øvrigt mv.

Ovenstående underbygges af Gagnés forskning og modellen *The Differentiated Model of Giftedness and Talent*.

ACADEMIC ACHIEVEMENT	INTELLECTUAL APTITUDES			Total
	AI (Average/Low) IQ < 110	BI (Bright) IQ = 110-119	GI (Gifted) IQ ≥ 120	
TA (Talented) Top 10%	30	BI-TA 40	GI-TA 30	100
HA (High Achievers) Next 15%	55	BI-HA 55	GI-HA 40	150
AA (Average/Low) All others	655	55	30	750
Total	750	150	100	1000 Total Population

Hvorfor er talentudvikling vigtig – opsummering og perspektivering

Talentudvikling i uddannelsessystemet er vigtig. Både for den enkelte elev, der oplever trivsel, lyst og motivation til at lære mere, udvikle sig og blive så dygtig, som man kan og for samfundet på længere sigt. Talentudvikling er en god investering.

De medfødte evner udvikles sammen med de personlige egenskaber samt den tid og de penge, der investeres, til egentlige kompetencer eller talent, når de rette forhold er til stede – talentet

udvikles ikke af sig selv. De personlige kompetencer, spiller, sammen med omverdensfaktorerne, en helt afgørende rolle, herunder motivation, viljestyrke, disciplin, støtte og inspiration fra omgivelserne samt de rette faglige udfordringer

Stor spredning i læringskurverne

Som forskningen viser, er der stor spredning i læringskurver blandt elever. Talenter er bl.a. kendetegnet ved stejle læringskurver og evnen til at forstå komplekse og abstrakte problemstillinger – hurtigt. Derfor er bl.a. curriculum berigelse, herunder accelereret curriculum samt komprimeret curriculum vigtigt - altså undervisning, der går hurtigt frem med pensum, der ligger langt uden for det, eleven følger i skolen.

Stort uudnyttet potentiale

Kun 30 % af dem, der har potentiale til det, præsterer på topniveau, mens hele 30% præsterer middel eller lavt. Og 4% af dem, der har vilje og flid, lykkes med at præstere på topniveau, selvom de ligger i en gruppe, der umiddelbart har mindre potentiale. Dette understreger, hvor vigtig det er at tage højde for de personlige kompetencer hos eleverne, som kan medvirke til at udvikle deres talent og det, de særligt er motiverede for.

Talent smitter

Forskning viser, at talenterne ikke blot styrker deres egne kompetencer, men også deres kammerater og klasse, når de stimuleres i de rigtige rammer. De tager den ekstra motivation med tilbage til den øvrige klasse og bidrager yderligere til det gode miljø med ny viden og energi og ofte involverer de sig mere i at hjælpe deres klassekammerater. Talent smitter.

Talenterne har også brug for udfordringer og fællesskaber

Vi skylder vi talenterne det. Vi må ikke tro, at "de dygtigste skal nok klare sig". For hvis ikke de talentfulde elever møder tilstrækkelige faglige udfordringer, er der risiko for, at de underpræsterer. Nogle elever ender med at forstyrre undervisningen og bliver skoletrætte. Andre bliver stille og passive. Ligesom alle andre børn og unge, har talenterne behov for at kunne spejle sig i andre og være en del af et fællesskab og det er da også noget af det der vægtes allerhøjest – altså muligheden for nogen at spejle sig i og for at blive udfordret på sit eget niveau. Derved undgår vi mistrivsel og talentspild

Talentudvikling er afgørende for både offentlige og private virksomheders fremtid. Hvis vi giver de talentfulde unge de ekstra faglige udfordringer, som de har brug for, udvikler de deres potentiale og det har både de selv, forskning, virksomheder og vi som nation brug for, at de gør. For det er talenterne, som skal opfinde den næste vaccine og kuren mod kræft, udvikle innovative og banebrydende produkter og starte nye virksomheder og arbejdspladser op. Talenterne udgør et enormt potentiale for Danmark.

Potentiale og talent gemmer sig i hver klasse. Talent findes også hos elever, som klarer sig bedre end deres niveau, fordi de har viljen, lyst og er flittige. Talent findes ikke kun hos de højt begavede men også hos elever, der kan og vil, har potentiale til at opnå toppræstationer.

Vi ved, at elever, der ikke stimuleres og hvor deres behov for udfordringer ikke mødes, kan komme til at underpræsterer. Det kan resultere i talentspild.

Vi skal give alle eleverne mulighed for at dygtiggøre sig og udfolde deres potentiale. Og derfor er det vigtigt, at der er tilbud, der kan udfordre og stimulere eleverne. Derfor er talentudvikling vigtig.

Det er vores vurdering, at der fortsat er stort potentiale for talentudvikling blandt de 10-15% dygtigste elever i uddannelsessystemet.

ATU Øst, april 2022